

Granskningsrapport för år 2017

Till årsstämman i Göteborgs Stads Leasing AB
Till Göteborgs kommunfullmäktige för kännedom

Org.nr 556442-1716

Vi, lekmannarevisorer utsedda av kommunfullmäktige i Göteborgs kommun, har granskat Göteborgs Stads Leasing AB:s verksamhet under år 2017.

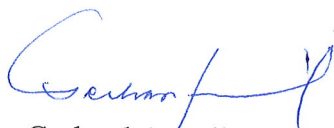
Styrelse och verkställande direktör ansvarar för att bolagets verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas ansvar är att granska om bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

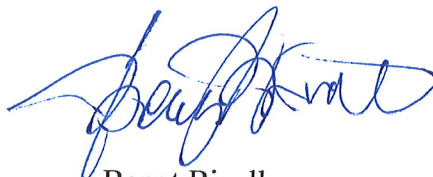
Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen, kommunens revisionsreglemente, god revisions sed i kommunal verksamhet och med beaktande av de beslut kommunfullmäktige och årsstämman har fattat. En sammanfattning av utförd granskning har överlämnats till bolagets styrelse och verkställande direktör i en granskningsredogörelse. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för vår bedömning.

Vår sammanfattande bedömning är att bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig. Vi bedömer dock att bolaget i vissa delar behöver förbättra sin interna styrning och kontroll. Detta är närmare beskrivet i vår granskningsredogörelse.

Göteborg den 13 februari 2018

Gerhard Annvik
lekmannarevisor utsedd
av kommunfullmäktige

Bengt Bivall
lekmannarevisor utsedd
av kommunfullmäktige

Göteborgs Stads Leasing AB

- granskning av verksamhetsåret 2017

Januari 2018

Göteborgs Stads Leasing AB. Granskning av verksamhetsåret 2017
Diarienummer: 0174/17

Lekmannarevisorer: Gerhard Annvik och Bengt Bivall
Yrkesrevisor: Charlotta Bjerhem

www.goteborg.se/stadsrevisionen

Foton: Lo Birgersson, Klas Eriksson och Carina Gran

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Granskning av verksamheten	6
Grundläggande granskning	6
Granskning av bolagets rutiner vid försäljning av lösöre	13
Uppföljning av bolagets reparationer av privatägda bilar	20
Uppföljning av arbetet med fullmäktiges mål i inriktningsdokument och budget	25
Uppföljning av bolagets rutiner för attest av styrelsens kostnader	27
Uppföljning av granskning av rutiner för arvoden och ersättningar till förtroendevalda	28
Uppföljning av det systematiska brandskyddsarbetet	28
Uppföljning av offentlighet och sekretess	29
Uppföljning av rutiner för uppdatering av stadens anläggningstillgångar	30
Uppföljning av attestrutiner i leasingprocessen	32
Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering	33
Språkbruk och revisionstermer	34

Sammanfattning

Styrelse och verkställande direktör ansvarar för att bolagets verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Årets granskning av bolaget omfattar:

- grundläggande granskning
- rutiner vid försäljning av lösöre
- uppföljning av föregående års rekommendationer.

Granskningen visar att delar av bolagets verksamhet har brister som behöver åtgärdas. Därför lämnar vi följande rekommendationer:

Tabell: Sammanställning av rekommendationer

Område	Rekommendation
Grundläggande granskning	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över sitt arbete med riskanalys och intern kontrollplan. (Rekommendationen lämnades år 2016) Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att säkerställa att upphandlingar och inköp sker i enlighet med gällande regelverk.
Bolagets rutiner vid försäljning av lösöre	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att det finns dokumenterade rutiner för försäljning för att stärka den interna kontrollen.
Bolagets reparationer av privatägda bilar	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över vilka risker det finns för oegentligheter och förtroendeskada i hela bolagets verksamhet och vid behov vidta åtgärder. (Rekommendationen lämnades år 2016)

Område	Rekommendation
Arbetet med fullmäktiges mål i inriktningsdokument och budget	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utarbeta inriktningsdokument och affärsplan i enlighet med stadens budget. (Rekommendationen lämnades år 2016)
Systematiskt brandskyddsarbete	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att bolaget har ett systematiskt brandskyddsarbete i enlighet med gällande regelverk. (Rekommendationen lämnades år 2016)
Offentlighet och sekretess	Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att en arkivförteckning upprättas. (Rekommendationen lämnades år 2015)

I övrigt bedömer vi att bolaget har skött verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Granskning av verksamheten

Styrelse och verkställande direktör ansvarar för att bolagets verksamhet bedrivs i enlighet med lagar och föreskrifter, bolagsordning samt ägardirektiv.

Lekmannarevisorernas uppdrag är att granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen av verksamheten omfattar en grundläggande del, som är en översiktlig granskning av bolagets ledning och styrning samt interna kontroll, en fördjupad granskning samt uppföljning av tidigare års granskning.¹

Grundläggande granskning

Den grundläggande granskningen syftar till att översiktligt bedöma bolagets ledning och styrning samt interna kontroll. Det innebär att revisorerna löpande följer styrelsens protokoll och handlingar och informerar sig om verksamheten. Granskningen omfattar följande delar:

- följsamhet mot kommunfullmäktiges ägardirektiv
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer och direktiv för Göteborgs Stads bolag
- följsamhet mot kommunfullmäktiges budget
- följsamhet mot kommunfullmäktiges riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll
- följsamhet mot kommunfullmäktiges regler för ekonomisk planering, budget och uppföljning
- styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi
- beslutsunderlag
- följsamhet mot gällande regelverk för upphandling och inköphantering
- hantering av särskilda uppdrag från kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

---

¹ Se lekmannarevisorernas granskningsplan, april 2017

lakttagelser

Rekrytering av ny verkställande direktör

I april 2017 beslutade styrelsen att säga upp bolagets verkställande direktör. Under 2017 har bolaget haft en tillförordnad vd, och styrelsen har påbörjat en process för att rekrytera ny, ordinarie, vd.

Nytt ägardirektiv

I maj 2017 beslutade kommunfullmäktige om ett nytt ägardirektiv för bolaget. Bolaget antog ägardirektivet vid extra bolagsstämma den 6 september 2017.

I det nya ägardirektivet framgår det att bolagets uppdrag är att svara för stadens behov av leasing av lös egendom genom att erbjuda operationell och finansiell leasing till stadens hel- och delägda bolag samt till andra juridiska personer där Göteborgs Stad har ett bestämmande inflytande.

I årets grundläggande granskning har lekmannarevisorerna noterat att bolaget har ett antal kunder som inte är nämnder eller hel- eller delägda bolag inom Göteborgs stad. Dels handlar detta om två kranskommuner (Lerum och Kungälv) som har leasat fordon från bolaget. Bolaget har avvecklat dessa som kunder under 2017. Dels har bolaget under 2017 haft andra kunder inom långtids- och korttidsuthyrningen samt budverksamheten.

Inom långtidsuthyrningen rörde det sig i år om drygt 40 leasingavtal med organisationer som ej tillhör Göteborgs Stad, borträknat de två ovan nämnda kranskommunerna samt Öckerö kommun. Bolaget har uppgett att dessa kunder kommer att fasas ut i takt med att avtalen löper ut.

Inom korttidsuthyrningen förekom under perioden januari–november 2017 uthyrning av bilar till kunder utanför Göteborgs stad till ett värde av cirka 800 000 kronor, borträknat Kungälv och Lerum samt stiftelser med anknytning till staden.

Inom Stadens bud har vi år 2017 noterat 18 kunder som inte tillhör Göteborgs Stad. Enligt bolaget motsvarade detta cirka 2,5% av den totala omsättningen per november månad.

De kunder som ej tillhör Göteborgs Stad är framför allt offentliga organisationer som kringliggande kommuner och statliga myndigheter, men vi har även noterat enstaka föreningar och privata företag. Inom budverksamheten rör det sig i huvudsak om fristående skolor.

Inköp av konsulttjänster kopplat till utredningen av verkstaden

Lagen om offentlig upphandling (LOU) reglerar hur myndigheter ska gå tillväga när de köper varor och tjänster. Fullmäktige har därutöver antagit policy och riktlinjer för upphandling och inköp som gäller för förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad.

Upphandlingar ska genomföras i enlighet med reglerna i LOU. Enligt fullmäktiges policy och riktlinjer ska dessutom stadens gemensamma, upphandlade, ramavtal användas om det finns ett sådant när en vara eller tjänst ska köpas in. Saknas det ramavtal ska stadens verksamheter använda något av de upphandlingsförfaranden som anges i LOU.

Direktupphandling är ett sådant upphandlingsförfarande avsett för upphandlingar till lägre värde. Det får i enlighet med detta endast användas om kontraktets värde uppgår till drygt 530 000 kronor.² Direktupphandlingar ska genomföras så att konkurrensen tillvaratas.

Av LOU framgår att avtal som tecknats av en upphandlande myndighet kan bli ogiltigförklarade, om inköpet betecknas som en otillåten direktupphandling. Följer inte den upphandlande myndigheten LOU kan leverantörer kräva skadestånd. Konkurrensverket har också möjlighet att föra talan i domstol om upphandlingsskadeavgift.

Bolagets styrelse tillsatte i början av 2017 en utredning kring förekomsten av reparationer av privata bilar i verkstaden. Utredningen har genomförts av konsult. Bolagets inköp av konsulttjänsten är gjort som avrop på ett av Göteborg Stads ramavtal. Uppdraget till konsulten är reglerat i ett underavtal som undertecknats av styrelsens representanter i februari 2017.

I stadens ramavtal, som bolaget hänvisar till i sitt avtal med leverantören, framgår att om uppdraget uppskattas understiga 200 timmar kan beställaren välja den leverantör inom avtalsområdet som bäst motsvarar beställarens behov. Om uppdraget uppskattas överstiga 200 timmar ska en förnyad konkurrensutsättning genomföras, vilket innebär att samtliga leverantörer inom avtalsområdet ska få möjlighet att lämna anbud. Av ramavtalet framgår också att det ska finnas en fastställd tidpunkt för slutförande av uppdraget. Ändringar av uppdraget ska vara skriftliga.

Granskningen visar att det inte finns någon dokumentation som visar att bolaget har gjort en uppskattning av antalet timmar uppdraget beräknats omfatta innan det att styrelsen slöt avtal med leverantören. Bolaget har inte genomfört en förnyad konkurrensutsättning inför tilldelning av uppdraget.

Av avtalet styrelsen tecknat med leverantören framgår inte när uppdraget ska vara genomfört. Det framgår inte heller i avtalet hur många timmar

---

² Beloppet avser 2017 års gräns för direktupphandlingar.

uppdraget omfattar. Den beräknade kostnaden för uppdraget är inte heller specificerad. Vad gäller kostnaderna står det i bolagets avtal med konsulten att konsulten löpande ska uppdatera bolaget om upparbetat arvode.

Uppdraget har genomförts i två delar. Den första delen avrapporterades till styrelsen som en skriftlig rapport i april 2017. Enligt uppgift från bolaget har det inte skett någon löpande uppföljning av hur många timmar konsulten lagt ner inom ramen för den första delen av utredningen. Totalt omfattade den första delen av utredningen cirka 650 timmar till en kostnad av drygt 1,3 miljoner kronor. I samband med fakturering av denna del har leverantören redovisat nedlagd tid och genomfört arbete.

Del två av uppdraget har avsett en fördjupning av delar av den första utredningen. Det finns ingen kompletterande uppdragsdokumentation av vad fördjupningen mer specifikt avser, eller när den ska vara färdig. Bolaget uppger att det handlat om att närmare utreda de reparationer av privatägda bilar som inte fakturerats kunden. Det finns ingen dokumenterad uppskattning av tidsåtgång, kostnad eller datum för leverans vad gäller den fördjupade utredningen. Del två, den fördjupade delen av utredningsuppdraget, är ännu inte formellt avslutad. Kostnaderna för denna del av uppdraget uppgick i november 2017 till cirka 800 000 kronor.

Följsamhet mot fullmäktiges regler och riktlinjer

Av riktlinjer och direktiv för Göteborgs Stads bolag framgår att bolaget ska följa de policyer, riktlinjer och regler som är beslutade av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen.

I årets granskning har vi sett flera exempel på att bolaget brister utifrån denna aspekt. Detta har vi beskrivit ovan avseende upphandling och inköp, men vi beskriver det också närmare längre fram i vår redogörelse, bland annat i vår uppföljning av bolagets arbete inom områdena riskanalys och internkontrollplan, det systematiska brandskyddsarbetet samt offentlighet och sekretess. Vi har även gjort samma iakttagelse i tidigare års granskningar.

Uppföljning av bolagets arbete med riskanalys och internkontrollplan

I den grundläggande granskningen 2016 bedömde lekmannarevisorerna att det fanns brister i bolagets arbete med riskanalys och internkontrollplan. Dessa handlade bland annat om att det saknades en koppling mellan risker och kontrollaktiviteter, att det var otydligt hur kontrollaktiviteter skulle genomföras, samt att de kontrollaktiviteter styrelsen beslutat om inte hade genomförts fullt ut. Bolaget fick därför följande rekommendation 2016:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över sitt arbete med riskanalys och intern kontrollplan.

Bolaget har under 2017 sett över hur man dokumenterar sin riskanalys och sin internkontrollplan. Styrelsen fastställde en ny internkontrollplan för 2017 i mars 2017. Av styrelsens yttrande framgår att dokumenten är omarbetade för att tydliggöra kopplingen mellan bolagets risker och kontrollaktiviteter.

Kommunfullmäktige fastställde hösten 2016 nya riktlinjer för stadens arbete med styrning, uppföljning och kontroll som gäller från 1 januari 2017. Av dessa framgår att styrelsen ska fatta beslut om dels en åtgärdsplan, dels en internkontrollplan, för kommande verksamhetsår. Detta beslut ska fattas i anslutning till styrelsens beslut om budget.

Åtgärdsplanen ska enligt kommunfullmäktiges riktlinjer innehålla bolagets samlade riskbild och vilka riskreducerande åtgärder/kontrollaktiviteter som har införts för att minska risken och vilka åtgärder som kommer att vidtas.

Utifrån den samlade riskbilden ska sedan styrelsen i en internkontrollplan välja ut ett antal områden/processer som ska granskas särskilt under kommande verksamhetsår för att verifiera att de riskreducerande åtgärderna/kontrollaktiviteterna fungerar på ett tillfredsställande sätt

GSL:s styrelse fastställde budgeten för 2018 vid styrelsemötet den 31 oktober 2017. Vid styrelsemötet den 28 november 2017 fastställde styrelsen internkontrollplan för 2018 med tillhörande riskanalys.

Det är bolagets ledningsgrupp som genomfört riskanalysen. Varje risk i den dokumenterade riskanalysen är värderad utifrån sannolikhet och konsekvens. För varje risk finns också åtgärder. Bolagets tillförordnade vd uppger att detta dokument ska ses som bolagets åtgärdsplan.

I bolagets internkontrollplan för 2018 finns ett trettiotal kontrollaktiviteter som är kopplade till en eller flera risker i riskanalysen. Samtliga risker i riskanalysen har minst en kontrollåtgärd i internkontrollplanen, oavsett om risken är lågt eller högt värderad utifrån sannolikhet och konsekvens. Det är inte samma kontrollåtgärder i internkontrollplanen som i åtgärdsplanen.

Styrelsen fick en uppföljning av internkontrollplanen för 2017 vid styrelsemötet i november 2017. I den dokumenterade uppföljningen framgår det vilka kontroller som har genomförts och om det funnits anmärkningar vid genomförandet av kontrollen.

Det framgår inte av dokumentationen till styrelsen vad anmärkningarna/avvikelserna handlat om eller om åtgärder har vidtagits eller behöver vidtas. I intervju med bolagets tjänstemän har det framkommit att det bland annat handlat om att personer utan rätt attestbehörighet skrivit på avtal och offerter under året. Bolagets ledningsgrupp har utifrån detta diskuterat vilka åtgärder som behöver vidtas.

Inom ramen för granskningen har vi gjort stickprov på sju kontroller. För vissa av kontrollerna var det otydligt hur de skulle genomföras. Ett exempel på detta är kontrollen ”riskbedömning av leverantörer (kapacitet, uppfyllande av avtal, uppföljning av eventuella avvikelser)”. Det finns ingen dokumentation utöver det som står i internkontrollplanen av hur kontrollen är avsedd att genomföras. Enligt bolagets internrevisor har inte denna kontroll genomförts på alla affärsenheter på det sätt som var tanken under 2017. Detta framgår inte av uppföljningen till styrelsen.

Det har också framkommit i våra intervjuer att det funnits en osäkerhet i hur vissa kontroller ska genomföras under året, och att detta diskuterats i ledningsgruppen.

Det finns en samlad dokumentation av att kontroller har genomförts, vilket är det dokument som styrelsen tagit del av i november 2017. Utöver detta är det upp till varje kontrollansvarig hur denna dokumenterar resultatet av genomförd kontroll. För till exempel kontrollen ”riskbedömning av leverantörer” som nämnts ovan har lekmannarevisorerna inte tagit del av någon dokumentation som alls visar att en sådan riskbedömning har gjorts.

Bedömning

Lekmannarevisorernas översiktliga bedömning är att bolaget, inom de områden som omfattats av den grundläggande granskningen, i huvudsak har en tillfredsställande ledning och styrning samt tillräcklig intern kontroll. Samtidigt visar granskningen på brister och förbättringsområden vilka vi redogör för nedan.

Bolaget har inom vår granskning både 2017 och tidigare år visat på brister som handlar om följsamhet gentemot fullmäktiges beslutade riktlinjer. Utifrån detta vill vi framhålla att det är viktigt att bolaget ser till att ha en organisation och ett arbetssätt som säkerställer att stadens styrande dokument är kända och efterlevs i verksamheten.

Bolagets ägardirektiv

Bolaget har under 2017 haft kunder som inte tillhör Göteborgs Stad i form av nämnder, hel- eller delägda bolag eller annan juridisk person där Göteborgs Stad har ett bestämmande inflytande.

Lekmannarevisorerna bedömer att det därmed finns en risk för att dessa kunder inte omfattas av bolagets nya ägardirektiv. Vi menar att bolaget bör se över sin kundkrets utifrån ägardirektivet.

Arbetet med riskanalys och internkontrollplan

Bolaget har sett över sin riskanalys och internkontrollplan under 2017. Lekmannarevisorerna bedömer att kopplingen mellan risker och kontroller är tydligare jämfört med år 2016.

Utifrån fullmäktiges nya riktlinjer på området finns dock, enligt vår bedömning, fortfarande brister och förbättringsområden kopplat till bolagets åtgärdsplan och internkontrollplan.

Åtgärdsplanen ska enligt kommunfullmäktiges riktlinjer innehålla bolagets samlade riskbild och vilka riskreducerande åtgärder/kontrollaktiviteter som har införts. Utifrån denna ska styrelsen i en internkontrollplan välja ut ett antal områden/processer som ska granskas särskilt under kommande verksamhetsår.

Bolaget har med samtliga risker från åtgärdsplanen i sin internkontrollplan. Vi bedömer att bolaget inte har valt ut vissa områden från sin åtgärdsplan till internkontrollplanen, i enlighet med fullmäktiges riktlinje för intern styrning, kontroll och uppföljning.

Vidare bedömer vi att ett förbättringsområde är att förtydliga och dokumentera hur kontroller ska genomföras. Detta för att säkert veta att kontrollen genomförs på det sätt som var avsett, oavsett vem som gör den. I dagsläget finns rutiner för hur bolaget ska dokumentera att kontroller har genomförts. Bolaget bör också förtydliga hur resultatet av samtliga kontroller ska dokumenteras.

Styrelsen bör också se till att fatta beslut om åtgärdsplan och internkontrollplan vid samma tillfälle som styrelsen fattar beslut om budgeten för nästkommande år.

Mot bakgrund av detta bedömer vi att rekommendationen kvarstår enligt nedan:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över sitt arbete med riskanalys och intern kontrollplan.

Inköp av konsulttjänster kopplat till utredningen kring verkstaden

Bolagets styrelse har köpt en tjänst av en leverantör på ett område där staden har ramavtal. Ett ramavtal är ett upphandlat kontrakt där alla villkor utom volymen på det man ska köpa har reglerats. När det finns ett ramavtal är beställaren skyldig att följa det som avtalats, bland annat vad gäller hur beställningar ska genomföras.

Lekmannarevisorerna bedömer att bolaget inte har följt bestämmelserna i ramavtalet. Styrelsen borde, innan avropet genomfördes, sett till att det fanns en dokumenterad uppskattning av antalet timmar uppdraget beräknades omfatta. Detta hade gett förutsättningar för ett korrekt avropsförfarande. Avtalets omfattning har väsentligt överstigit 200 timmar. För att följa stadens ramavtal borde bolaget ha genomfört en förnyad konkurrensutsättning innan styrelsen slöt avtal med en leverantör. Vi bedömer också att bolaget borde ha sett till att specificera avtalets innehåll och tidpunkt för slutförande för att kunna styra och följa upp att leverantören genomfört uppdraget i enlighet med avtalet.

Värdet av avtalet överstiger också gränsen för direktupphandling. Styrelsen har inte sett till att, i stället för att avropa korrekt från ramavtalet, genomföra en upphandling i enlighet med LOU. Vi bedömer sammantaget att det finns risk för att inköpet vid en rättslig prövning skulle betecknas som en otillåten direktupphandling. Detta kan innebära både en risk för förtroendeskada för staden som avtalspart och en risk för skadestånd eller för att avtalet ogiltigförklaras.

Lekmannarevisorerna vill därför betona vikten av att bolaget fortsättningsvis genomför korrekta upphandlingar och inköp av varor och tjänster. Mot bakgrund av genomförd granskning lämnar vi följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att säkerställa att upphandlingar och inköp sker i enlighet med gällande regelverk.

Granskning av bolagets rutiner vid försäljning av lösöre

Lekmannarevisorerna har granskat bolagets rutiner vid försäljning av lösöre.

Under de senaste åren har kraven på god intern kontroll inom offentlig verksamhet ökat. Inom offentligt ägd verksamhet förvaltas medel och resurser för annans räkning och det är därför av stor betydelse att förtroendet för verksamheten är högt hos allmänheten. Verksamhetens medel måste därför förvaltas på ett betryggande sätt och med en tillfredsställande intern kontroll.

Ett område som kan vara av förtroendekänslig karaktär är försäljning av lösöre, som till exempel bilar, som ägs av Göteborgs Stad. Eventuella oegentligheter inom området kan vara en betydande risk för bolagets förtroende. Det är därför viktigt att bolaget förebygger sådana risker och följer det regelverk som finns.

Utgångspunkter i granskningen

Granskningen har syftat till att bedöma om bolaget arbetar systematiskt och har rutiner som säkerställer en tillräcklig intern kontroll vid försäljning av lösöre. Granskningen har varit avgränsad till försäljning av sådant lösöre som ligger i bolagets anläggningsregister för operationell leasing. Tillgångarna utgörs framför allt av bilar, mopeder och cyklar.

Granskningen har genomförts genom intervjuer med tjänstemän på bolaget och dokumentgranskning. Vi har också gjort stickprov på tio objekt i anläggningsregistret, som avyttrats av bolaget från den 1 januari 2017 till och med den 21 augusti 2017.

I våra bedömningar har vi utgått ifrån Göteborgs Stads policy och riktlinje för försäljning och återbruk av lös egendom i Göteborgs Stads verksamheter. Av denna framgår bland annat att vid försäljning av lös egendom externt ska objektet först värderas. Värderingen ska ske på objektiva grunder. Objektet ska annonseras. Flera bud ska inhämtas och objektet ska säljas till högstbjudande.

Vår bedömning utgår också från stadens regler för attest. En viktig princip vid attest är att en och samma person inte ensam får ha hand om de olika attestmomenten i en transaktion från början till slut (den så kallade dualitetsprincipen).

lakttagelser

Bolaget uppger att försäljningen av lösöre i dagsläget utgörs av bilar, maskiner, cyklar som leasas av stadens verksamheter samt cyklar som leasas av anställda i Göteborgs Stad.

Enligt det ägardirektiv kommunfullmäktige fattat beslut om under året ska GSL dessutom stödja stadens förvaltningar och bolag vid avyttring av anläggningstillgångar. Det är ännu inte klart på vilket sätt bolaget kommer att arbeta med detta uppdrag. Därför finns inte heller några rutiner framtagna för detta i dagsläget.

För närvarande pågår ett arbete i bolaget att med att se över försäljningsprocessen och behovet av dokumenterade rutiner. Detta är en del av en handlingsplan som styrelsen antagit den 28 november 2017 för att bland annat förbättra den interna kontrollen i bolaget. Arbetet med försäljningsprocessen ska enligt bolaget vara genomfört under första kvartalet 2018.

Staden har tidigare haft ramavtal för tjänsten försäljning av bilar, maskiner och lösöre men sedan sommaren 2017 finns inget avtal på området. Bolaget har därför själva upphandlat tjänsten. Upphandlingen är överprövad. Bolaget har i avvaktan på detta valt att direktupphandla tjänsten från leverantören. Vi har inte granskat detta förfarande inom ramen för denna granskning.

Bolagets rutiner vid försäljning av bilar

Bolaget har en processbeskrivning som kortfattat beskriver de olika momenten vid försäljning av bilar, från återlämning av bil till försäljning. Dokumentet beskriver inte närmare rutinerna för de olika momenten i processen, vilket vi ger exempel på längre fram i detta avsnitt.

När en bil återlämnas avgör bolaget om bilen ska ut till ny kund eller gå till försäljning. Det framgår inte av någon dokumenterad rutin vem som får fatta detta beslut eller om/hur det ska dokumenteras. I praktiken uppger bolaget att det är affärsenhetschefen för operationell leasing som avgör detta.

Om bilen ska säljas kan detta sedan ske via återköp till leverantören eller via det företag som GSL anlitar för att sköta försäljning.

I intervju uppger bolaget att det är en bedömningsfråga på vilket sätt bilen ska säljas. Det finns inga rutiner som ger stöd för utifrån vilka principer en sådan bedömning ska göras eller om den behöver dokumenteras. Bolaget har uppgett att målet är att sälja på det sätt som genererar det högsta försäljningspriset.

Om bilen säljs via återköp är värdet/återköpspriset reglerat i bolagets ramavtal med billeverantörerna och utgår från till exempel bilmodell, ålder och körda mil.

När bolaget säljer en bil med hjälp av ett utomstående företag gör detta företag en opartisk värdering av bilen. GSL ska, enligt uppgift, ta del av värderingen och underlagen för denna.

Värderingen utgör sedan reservationspris, det vill säga ett lägsta pris för försäljning. Vem som ska värdera bilen eller vilken dokumentation som ska finnas framgår inte av bolagets processbeskrivning. I den står endast att ”bilen säljs enligt återköp/alt. till upphandlad köpare”. Det framgår inte heller vem inom GSL som har behörighet att godkänna den värdering som företaget som sköter försäljningen föreslår. I praktiken är det bolagets bilförsäljare som gör detta.

Göteborgs Stad är för närvarande utan ramavtal för köp av tjänsten försäljning av lösöre, eftersom den upphandling som genomförts under året har överprövats. I avvaktan på nytt ramavtal har GSL valt att köpa tjänsten från den leverantör som staden bedömde lagt det vinnande anbudet. Bolaget menar att man fått detta råd från nämnden för inköp och upphandling. GSL har inget eget avtal med leverantören. Lekmannarevisorerna har inte, inom ramen för denna granskning, tagit ställning till om detta förfarande är i enlighet med gällande upphandlingsrätt.

I våra intervjuer har det framkommit att bolaget inte har någon rutin för att följa upp att det företag som GSL använder sig av vid försäljning annonserar ut objekt eller genomför en budgivning i enlighet med fullmäktiges riktlinje.

Om bilen säljs via extern part händer det att priset inte uppnår sitt reservationspris. GSL kan då antingen godkänna det lägre priset, be om ny budgivning eller ta hem bilen och sälja den via återköpsavtal i stället. Det finns ingen dokumenterad rutin för vem som får fatta denna typ av beslut eller för hur ett beslut om att till exempel godkänna försäljning under reservationspris ska dokumenteras.

Efter försäljning ska den kund som leasat bilen debiteras för eventuella skador och övermil. Detta framgår av den processbeskrivning som finns. Enligt bolaget ska inte normalt slitage debiteras. Det finns inga rutiner för hur dessa bedömningar ska göras. Det framgår inte heller vem som fattar beslut om vilket belopp kunden ska debiteras eller hur detta beslut dokumenteras.

När en bil har sålts så får GSL en inbetalning på det aktuella beloppet. Enligt uppgift bokförs intäkten och atteras av bolagets administrative chef. Detta framgår inte av bolagets processbeskrivning, men det framgår hur intäkter ska atteras i dokumentet ”Ekonomiska befogenheter” som finns i bolagets verksamhetshandbok

Bolagets uppföljning av bilförsäljning

Bolaget har vid två tillfällen under 2017 genomfört en stickprovskontroll som avser försäljning av fordon. Kontrollen finns med i bolagets internkontrollplan för 2017, men även för 2018.

Det finns ingen dokumentation av vad som ska kontrolleras i stickprovet men enligt uppgift från kontrollansvarig handlar det om bland annat om att granska att bolaget följer sin process, att det finns dokumentation kring varje försäljning, samt hur bolaget debiterat övermil.

Under året var det några bilar i stickprovet som inte nått reservationspris. Enligt kontrollansvarig har det muntligt sagts att ansvarig chef ska godkänna dessa per e-post. I dokumentationen för respektive bil fanns dock ingen sådant godkännande.

Bolaget har i avstämningen av lekmannarevisorernas granskning uppgett att man har för avsikt att framöver göra stickprov för att följa upp att försäljningen skett genom budgivning.

Den externa konsult som genomfört en utredning av verkstaden under året ska också, enligt uppgift från tillförordnad vd, ha granskat ett antal bilförsäljningar inom bolaget utifrån ett oegentlighetsperspektiv. Enligt tillförordnad vd har det inte i samband med detta framkommit några tecken på oegentligheter.

Rutiner vid försäljning av cyklar och annat lösöre

Cyklar förekommer inom GSL:s verksamhet, som ovan nämnt, antingen som cyklar som leasas av en verksamhet (verksamhetscyklar) eller som cyklar som leasas av stadens anställda via dennes arbetsgivare (personalcyklar).

Verksamhetscyklar, maskiner och mopeder säljs via samma företag som sköter bilförsäljning åt bolaget. Det är detta företag som säljer objekten som sköter värderingen. Det finns ingen särskild processbeskrivning för dessa objekt. Processen ska dock, enligt bolaget, genomföras på samma sätt som när bilar säljs. Skillnaden är att man inte vill sälja cyklar styckvis eftersom auktionsföretaget tar ut en avgift vid försäljning som är relativt hög jämfört med cyklarnas värde. Det blir därmed för kostsamt att sälja cyklar styckvis.

Det saknas även för dessa objekt dokumenterade rutiner där det till exempel framgår vilken dokumentation som ska finnas vid försäljning av en tillgång, vem som fattar beslut om försäljning eller vem som ska godkänna försäljningspriset om det understiger den värdering som gjorts.

Processen för personalcyklar skiljer sig från processen för verksamhetscyklar. Dessa kan avyttras på två sätt. Leasingtagaren kan välja att lösa ut sin leasingcykel. Vill leasingtagaren istället återlämna cykeln ska GSL se till att cykeln säljs via återköp till cykelleverantören. Återköpspris är reglerat i avtalet med cykelleverantören.

Om leasingtagaren ska lösa ut cykeln görs detta genom att GSL fakturerar arbetsgivaren, och den anställda betalar sedan genom ett extra löneavdrag. Värderingen utgörs av cykelns restvärde. Det finns kalkylmallar för att beräkna restvärdet.

Stadens regler för attest säger att det ska finnas attesterade underlag för kundfakturor. Vid återköp och inlösen av personalcyklar skickar bolaget ut en kundfaktura. Enligt uppgift från bolaget sker det inte någon beslutattest av underlaget inför fakturering. Stadens regler för attest säger dock att om det finns ett avtal eller annat underlag som undertecknats av kund och leverantör räknas detta som ett attesterat underlag. Vid leasing av personalcyklar finns det undertecknade avtal där det framgår restvärdet på cyklar. Detta restvärde är dock beräknat på hela avtalstiden. Restvärdet måste räknas om i de fall som cykeln ska lösas ut i förtid. Till fakturan som skickas ut finns ett underlag som specificerat underlag som anger kostnaden för förtidigt återlämnande. Det sker ingen särskild beslutsattest av fakturaunderlaget.

För personalcyklar finns en dokumenterad beskrivning av hela leasingprocessen från avtalsstart till slut. Det framgår inte av denna om det krävs en beslutattest av fakturaunderlaget i de fall cykeln ska säljas i förtid till ett annat restvärde än det som fanns i det ursprungliga avtalet.

I lekmanarevisorernas granskning av bolaget 2016 framkom det att bolaget vid några tillfällen under 2016 sålt däck och andra reservdelar till anställda i bolaget. Försäljning av sådana föremål är, enligt uppgift från bolaget, ingen ordinarie verksamhet och det finns inga rutiner för hur sådan försäljning ska gå till.

Lekmanarevisorerna har inte heller tagit del av någon dokumentation som visar att styrelsen vidtagit några åtgärder med anledning av att det förekommit sådan försäljning inom bolaget.

Stickprov på sålda objekt 2017

Som en del i granskningen har vi gjort stickprov på sålda objekt under 2017. I stickprovet ingick sju bilar och tre cyklar. Samtliga bilar hade sålts via auktion, förutom i ett fall då det rörde sig om ett försäkringsärende där bilen löstes in av försäkringsbolaget. Två av cyklarna var personalcyklar som löstes ut av leasingtagaren. En cykel hade lösts in av försäkringsbolaget.

För inget av stickproven såg vi några direkta avvikelser utifrån hur bolaget uppgett att man ska arbeta.

Jämfört med fullmäktiges riktlinjer såg vi i stickprovet att de bilar som hade sålts hade sålts via det företag GSL använder sig av för försäljning via budgivning. Det framgår dock inte av dokumentationen om en bil annonserats ut eller att den sålts till högstbjudande.

Det framgår inte heller av dokumentationen vem som fattat beslut om försäljning i respektive ärende. Undantaget är de två fall där en cykel samt en bil varit försäkringsärenden. I dessa fall framgår det vem som godkänt skadeersättningen (affärsenhetschef respektive dåvarande vd).

Bedömning

Bolaget har rutiner för försäljning av tillgångar som finns i bolagets anläggningsregister. Lekmanarevisorernas bedömer att det finns brister och förbättringsområden i hur bolaget arbetar.

Bolaget genomför en del försäljning via återköp till leverantören. Detta är enligt vår bedömning inte i enlighet med stadens riktlinje. Enligt riktlinjen ska extern försäljning alltid genomföras genom budgivning. Enligt samma riktlinje kan dock styrelsen fatta beslut om att göra undantag från detta. Detta ska i så fall dokumenteras.

Lekmanarevisorerna kan inte bedöma om bolaget lever upp till fullmäktiges krav på att objekt ska annonseras ut och säljas till högstbjudande i de fall bolaget lämnar över försäljningen till ett externt företag. Dels eftersom detta inte framgått av den dokumentation som funnits i de stickprov vi genomfört. Dels eftersom bolaget inte heller själva följer upp att leverantören lever upp till detta. Bolaget bör därför se

över sina rutiner för att följa upp att försäljning sker i enlighet med fullmäktiges riktlinjer.

Granskningen syftade också till att bedöma om bolagets rutiner säkerställer en tillräcklig intern kontroll. I granskningen har vi sett att de arbetssätt som finns i bolaget med koppling till försäljning delvis inte är dokumenterade. Detta kan medföra risk för både personberoende och brister i den interna kontrollen.

Bolaget har påbörjat en översyn av behovet av rutiner i försäljningsprocessen. Detta menar vi är positivt. I detta arbete bör bolaget, enligt vår bedömning se till att det finns dokumenterade rutiner som förtydligar när i processen det ska fattas formella beslut, vem som får fatta beslut, hur dualitetsprincipen ska upprätthållas och på vilket sätt beslut ska dokumenteras. Det kan till exempel handla om i vilka fall ett fakturaunderlag ska attesteras och i så fall av vem. Det kan också handla om vem som godkänner försäljningspriset och hur det ska dokumenteras. Utan tydliga rutiner kring detta finns det risk för att en obehörig person fattar beslut, eller att det i efterhand är svårt att veta vilket beslut som faktiskt fattats och på vilka grunder.

Att det finns sådana dokumenterade rutiner är, enligt vår bedömning, särskilt viktigt eftersom försäljning av lösöre är en förtroendekänslig verksamhet. Vi har också noterat att styrelsen inte vidtagit några åtgärder med anledning av att vi i vår granskning år 2016 såg att det hade förekommit försäljning av reservdelar i bolaget under året. Även om detta skett i en liten omfattning är det enligt vår bedömning viktigt att bolaget ser över behovet av åtgärder och/eller rutiner kopplat till detta, utifrån risken för förtroendeskada.

Lekmannarevisorerna har längre fram i redogörelsen, inom ramen för den uppföljande granskningen av verkstaden, lämnat en rekommendation till bolaget kring att se över risken för förtroendeskada i verksamheten och utifrån det vidta åtgärder.

Mot bakgrund av genomförd granskning lämnar vi följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att det finns dokumenterade rutiner för försäljning för att stärka den interna kontrollen.

Uppföljning av bolagets reparationer av privatägda bilar

I januari 2017 beslutade lekmannarevisorerna om granskningsredogörelse för Göteborgs Stads Leasing AB (GSL) avseende verksamhetsåret 2016. Lekmannarevisorerna fick i februari 2017 kännedom om ytterligare omständigheter kring bolaget.

Mot bakgrund av detta beslutade lekmannarevisorerna att genomföra en granskning av förekomsten av, och rutinerna kring, bolagets reparationer år 2016 av bilar som ägdes av privatpersoner. Fokus i granskningen var intern styrning och kontroll. Granskningen omfattade också rutinerna för fakturering av dessa reparationer

I granskningen konstaterade lekmannarevisorerna att bolaget vid ett antal tillfällen hade reparerat bilar som tillhör privatpersoner samt i ett fall också en leverantör. Vidare hade också försäljning av reservdelar skett till anställda vid tre tillfällen år 2016. Vi bedömde att det var en brist att vd och styrelse inte hade sett till att det upprättats några regler och rutiner för att styra på vilket sätt denna typ av verksamhet skulle genomföras, eller följt upp omfattningen. De enda regler som fanns omfattade bolagets så kallade hobbykvällar.

Vi menade också att bolaget brustit i sina rutiner vad gäller fakturering av de verkstadsarbeten som utförts på privatägda bilar. Dels handlar detta om bristande följsamhet mot stadens regler för attest då det inte fanns några attestmoment i bolagets förssystem Winassist. Dels hade bolaget inte tillräckliga rutiner för att säkerställa att fullständig fakturering gjordes av utförda arbeten på privatägda bilar. Vi menade att sådana brister kunde medföra en ökad risk för oegentligheter och att styrelsen borde utreda om så varit fallet.

Mot bakgrund av att personer i ledningsgruppen reparerat sina bilar i bolagets verkstad, och mot bakgrund av att personer i bolaget inte sett till att betala för de reparationer som utförts, bedömde lekmannarevisorerna också att det fanns brister i bolagets kontrollmiljö.

Inom ramen för den grundläggande granskningen 2016 framkom också att det fanns brister i bolagets arbete med riskanalys och internkontrollplan. Denna rekommendation har vi följt upp tidigare i redogörelsen.

Mot bakgrund av bristerna som framkommit i granskningen av verkstaden och i granskningen av bolagets riskanalys och internkontrollplan, riktade lekmannarevisorerna kritik i form av en anmärkning till bolagets styrelse och vd.

Vi påtalade att det utifrån våra iakttagelser var viktigt att bolaget vidtog tillräckliga åtgärder för att förstärka den interna styrningen och kontrollen.

Lekmannarevisorerna lämnade också tre rekommendationer till bolaget.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att säkerställa att stadens regler för attest efterlevs i bolagets verkstadssystem.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att säkerställa att fakturering görs vid utförda verkstadsarbeten.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över vilka risker det finns för oegentligheter och förtroendeskada i hela bolagets verksamhet och vid behov vidta åtgärder.

Vi har år 2017 följt upp kritiken och rekommendationerna.

Iakttagelser

Styrelsen tillsatte i februari 2017 en egen utredning av omfattningen av reparationer av privatägda bilar i verkstaden. Utredningen har genomförts av en konsult och blev färdig i april 2017. Efter utredningen var genomförd beslutade styrelsen att säga upp bolagets vd och tillsätta en tillförordnad vd.

Bolagets tillförordnade vd fick den 19 april i uppdrag av styrelsen att komma tillrätta med de brister som framkommit i bolagets utredning och i lekmannarevisorernas granskning. Inledningsvis genomförde tillförordnad vd ett antal arbetsrättsliga utredningar kring anställda som låtit reparera bilar i verkstaden. Bolaget har sedan hösten 2017 en ny tillförordnad eftermarknadschef.

Styrelsen fattade beslut den 19 april 2017 om att inga privata fordon får förekomma inom bolaget. Styrelsen beslutade den 22 september om att hobbykvällar inte får förekomma, vilket enligt tillförordnad vd ska ses som ett förtydligande av det första beslutet.

Bolaget har, som vi nämnt tidigare i redogörelsen, gett den leverantör som genomförde utredningen av verkstaden ett uppdrag att fördjupa sin utredning kring de verkstadsarbeten som inte var fakturerade. Denna utredning är inte formellt avslutad och bolaget har därför ännu inte analyserat behovet av ytterligare åtgärder.

Under året har bolaget fakturerat de obetalda verkstadsarbeten som utförts åt privatpersoner åren 2014–2017 utifrån gällande bestämmelser om preskriptionstid för fordringar gentemot konsumenter. Bolaget har också inlett ett arbete med att göra rättning till Skatteverket avseende eventuell förmånsbeskattning av anställda.

Bolaget har påbörjat ett arbete som syftar till att förbättra den interna styrningen och kontrollen. Detta handlar i huvudsak om att kartlägga och tydliggöra bolagets processer samt identifiera behovet av process- och rutinbeskrivningar för verksamheten och vid förekommande behov ta fram sådana. Detta arbete är beslutat av styrelsen genom den handlingsplan styrelsen fastställde den 28 november 2017. De delprojekt som framgår av handlingsplanen ska vara slutförda i februari 2018.

I vår granskning 2016 noterade vi att det förekommit att bolaget sålt reservdelar vid tre tillfällen. Vi har inte tagit del av några uppgifter om att bolaget med anledning av detta sett över behovet av åtgärder.

Enligt tillförordnad vd har styrelsens avsikt varit att ge ordinarie vd, när denna finns på plats i bolaget, ett uppdrag arbeta med bolagets kultur och förhållningssätt. Då rekryteringsprocessen dragit ut på tiden har bolaget ändå valt att påbörja vissa aktiviteter inom området.

I vår granskning av verkstaden 2016 noterade vi att det fanns närståenderelationer mellan anställda och chefer i bolaget. Denna iakttagelse har vi även gjort i årets uppföljning.

Stickprov

Inom ramen för vår uppföljande granskning 2017 har vi gjort drygt 40 stickprov på registreringsnummer på arbetsorder perioden mars–september i bolaget. Vi har också genomfört stickprov på 50 utgående fakturor. Syftet har varit att granska förekomsten av reparationer av privatägda bilar. Dokumentationen har inte gett underlag för att granska om det förekommit privatägda bilar som felaktigt registrerats under ett registreringsnummer som tillhör bolaget.

I stickprovet på arbetsorder har vi inte sett några registreringsnummer som tillhör privatägda bilar. Tidigare på året förekom privatägda bilar, dessa ingick i 2016 års granskning av verkstaden. I stickprovet på utgående fakturor förekom privatägda bilar. Dessa avsåg fakturering av tidigare utförda reparationer i verkstaden.

Bolagets attest- och faktureringsrutiner

Det försystem, Winassist, som GSL använder för verkstadsarbeten har inga inbyggda attestmoment. Bolaget har därför under året begränsat antalet personer med behörighet att kreditera arbetsorder till tre stycken. Det finns dock möjlighet för personer med åtkomst i systemet att ändra information i öppna arbetsorder. Det går inte att begränsa detta i systemet. Bolaget uppger att man på sikt behöver byta verkstadssystem, men att för närvarande pågår ett arbete med att byta ut bolagets leasingssystem och att detta behöver slutföras först. Bolaget menar att man kan fortsätta använda Winassist en tid framöver under förutsättning att det finns tydliga rutiner för hur systemet ska användas.

De bilar som bolaget reparerar och som ägs av GSL faktureras i normalfallet inte externt eftersom reparationer ingår i hyrkostnaden. Bilar som inte ägs av GSL ska dock faktureras liksom kostnader som inte ingår i bilhyran. Bolaget uppger att detta rör sig om ett fåtal arbeten varje månad eftersom privatägda bilar inte längre ska förekomma i verkstaden. Externa kunder som kan reparera bilar i verkstaden är bland annat bolag och nämnder inom Göteborgs Stad som äger sina fordon själva. Det förekommer också andra externa organisationer som vi beskrivit tidigare i denna redogörelse.

Bolaget har sedan hösten 2017 en ny dokumenterad rutin för arbeten som ska faktureras externt. Bilar som ägs av bolaget är upplagda på interna kundnummer. Varje månad tar eftermarknadschefen ut en lista över arbetsorder på de kundnummer som ej tillhör bilar som ägs av GSL. Sedan genomför eftermarknadschef/verkmästare stickprov för att göra en rimlighetsbedömning av utfört arbete.

Listan med dessa arbetsorder utgör sedan underlag för att skapa externa fakturor. Fakturorna stäms av mot listan så att samtliga arbeten fakturerats och signeras sedan av den som skött fakturering. Eftermarknadschefen ska sedan attestera underlaget, som ska sparas. I de fall ett arbete inte faktureras ska skäl till detta dokumenteras och attesteras av angiven person.

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av attesterade avstämningslistor för två månader under hösten 2017.

Bolagets arbete med att analysera risken för oegentligheter och förtroendeskada

Utifrån stadens riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll ska risken för förekomst av oegentligheter alltid vara en del av bolagsstyrelsens riskhantering.

Oegentligheter finns med som en del i bolagets riskanalys. De kontroller som finns på området i 2018 års internkontrollplan är samma som i 2017 års plan.

Ett exempel på en sådan risk som finns med är risken för svinn inom bolagets lager. Enligt åtgärdsplanen ska svinn hanteras genom internutredning/polisanmälan. 2015 granskade lekmannarevisorerna rutinerna för förråds- och lagerhantering utifrån att detta är ett förtroendekänsligt område. Vi bedömde då att bolaget borde överväga att ta fram dokumenterade rutiner för sin förråds- och lagerhantering samt fastställa principer för vilket svinn som är acceptabelt. Enligt intervjuuppgift från bolagets nuvarande eftermarknadschef finns inga sådana kända dokumenterade rutiner, men bolaget ska enligt eftermarknadschefen se över sitt arbetssätt kring reservdelshantering.

Bolagets styrelse har i sitt yttrande till lekmannarevisorerna uppgett att arbetet med att se över bolagets processer och rutiner också syftar till att identifiera risk för felaktigheter och oegentligheter. Styrelsen planerar även att genomföra en egen riskanalys i februari 2018.

Bedömning

Bolaget har, enligt lekmannarevisorernas bedömning, vidtagit åtgärder för att i rimlig utsträckning säkerställa extern fakturering vid utförda arbeten i verkstaden. Bolaget behöver själva följa upp att denna rutin efterlevs.

Det försystem som bolaget använder för verkstadsarbeten lever inte upp till kraven i stadens regler för attest när det gäller kreditering av arbetsorder. Bolaget har dock sett till att begränsa antalet personer som har behörighet att göra detta, vilket vi bedömer är positivt. Bolaget bör se över om det finns ytterligare behov av manuella kontroller utifrån de brister som finns i systemet.

Lekmannarevisorerna bedömer att de två rekommendationer vi lämnade 2016 som rörde Winassist och extern fakturering är omhändertagna.

Styrelsen fick år 2016 också en rekommendation som handlade om att se över hela verksamheten utifrån risken för oegentligheter och förtroendeskada och vid behov vidta åtgärder. Även om bolaget genomfört vissa åtgärder kring verkstaden är detta arbete ännu inte slutfört. Lekmannarevisorerna kan därför inte ta ställning till om åtgärderna är tillräckliga för att säkerställa en tillräcklig intern styrning och kontroll, när det gäller risken för oegentligheter och förtroendeskada.

Vi vill betona vikten av att styrelsen ser till att följa upp att de åtgärder som genomförs i enlighet med den handlingsplan styrelsen fattat beslut om har tillräcklig effekt. Det är styrelsen som har ansvaret för att det finns en tillräcklig intern kontroll i bolaget.

Lekmannarevisorerna menar också att GSL, efter det att bolagets utredning av verkstaden har slutförts, behöver ta ställning till om ytterligare åtgärder krävs för att minska risken för att liknande situationer ska uppstå i framtiden.

Göteborgs Stads regler för attest gör gällande att attest inte får ske vid överföringar mellan närstående eller om det finns andra omständigheter som kan rubba förtroendet för opartiskhet. Utifrån att det förekommer närståenderelationer inom bolaget vill vi också betona att bolaget bör se till att det finns rutiner för hur transaktioner mellan närstående ska hanteras.

Sammantaget bedömer vi, mot bakgrund av de åtgärder som bolaget har vidtagit, att den kritik vi lämnade i form av en anmärkning år 2016 inte kvarstår.

En av de rekommendationer som lekmannarevisorerna lämnade till styrelsen år 2016 är dock, enligt vår bedömning inte omhändertagen, och kvarstår enligt nedan:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över vilka risker det finns för oegentligheter och förtroendeskada i hela bolagets verksamhet och vid behov vidta åtgärder.

Uppföljning av arbetet med fullmäktiges mål i inriktningsdokument och budget

I den grundläggande granskningen år 2016 bedömde lekmannarevisorerna att bolagets arbete med fullmäktiges mål i sitt inriktningsdokument och i sin budget inte motsvarade de krav som fullmäktige ställer i stadens budget.

I stadens budget beskriver fullmäktige hur styrelser och nämnder ska arbeta fram mål- och inriktningsdokument och budget och hur fullmäktiges mål ska tas om hand i detta arbete.

Enligt vår bedömning 2016 hade inte styrelsen i sitt inriktningsdokument eller affärsplan och budget, brutit ner och anpassat de av fullmäktiges mål som bolaget valt att arbeta med på det sätt som fullmäktige kräver. Vi menade också att bolaget inte gjort målen kvantifierbara. Detta är ett krav i stadens budget. Bolaget hade inte heller, i enlighet med fullmäktiges krav, angett vilka processägare styrelsen och bolaget avsåg att samverka med för att nå fullmäktiges mål

Vi lämnade därför följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utarbeta inriktningsdokument och affärsplan i enlighet med stadens budget.

I år har vi följt upp rekommendationen.

lakttagelser

I styrelsens yttrande över lekmannarevisorernas granskning 2016 står att styrelsen inte anger processägare i sitt inriktningsdokument eftersom detta framgår av stadens budget. Styrelsen har också svarat att man anser att frågan om hur målen ska uppnås bör ligga i processägarnas direktiv. Styrelsen uppger också att man anser att målen är svåra att kvantifiera.

Kommunfullmäktiges årliga budget är det övergripande och överordnade styrdokumentet för stadens bolagsstyrelser och nämnder. I budgeten för 2018 står det att varje nämnd och styrelse ska utarbeta och besluta om ett inriktningsdokument för den egna budgeten/affärsplanen. I detta arbete ska styrelse/nämnd i första hand bryta ner och anpassa fullmäktiges mål och inriktningar till sina verksamheter. I inriktningsdokumentet ska det

tydligt framgå hur målen ska uppnås. Ansvaret för att utarbeta och besluta om inriktningsdokumentet kan inte delegeras

Styrelsen fattade i juni 2017 beslut om vilka prioriterade mål bolaget skulle arbeta med 2018. Totalt sett valdes nio av fullmäktiges mål ut. Dessa mål arbetade sedan bolagets tjänstepersoner i process med presidiet vid två möten in i ett inriktningsdokument som styrelsen sedan fastställde i augusti 2017. Det framgår i detta dokument kortfattat, men mer utförligt än i 2016 års inriktningsdokument, hur bolaget ska bidra till de olika målen.

Utifrån inriktningsdokumentet ska bolaget utarbeta affärsplan och budget för nästkommande år. Hur detta ska göras framgår av fullmäktiges budget. Budget/affärsplanen ska utgå från inriktningsdokumentet och innehålla konkreta och kvantifierbara mål, samt beskriva hur de ska nås. Det ska också framgå hur bolaget ska samverka och föra dialog med processägare och andra relevanta förvaltningar och bolag för att nå god målluppfyllelse.

Styrelsen fastställde bolagets affärsplan för 2018 i oktober 2017. I affärsplanen upprepas de mål och formuleringar som finns med i inriktningsdokumentet. Bolaget har inte konkretiserat dessa mål eller gjort dem kvantifierbara. Det framgår inte hur bolaget ska samverka och föra dialog med processägare eller andra förvaltningar och bolag.

Bedömning

Enligt lekmannarevisorernas bedömning behöver bolaget utveckla sin affärsplan vad gäller hur man tar sig an fullmäktiges mål.

Styrelsen bör bryta ner och anpassa de av fullmäktiges mål som bolaget ska bidra till i enlighet med vad fullmäktige kräver. Vi menar också att bolaget bör se till att i affärsplanen konkretisera målen ytterligare och göra dem kvantifierbara.

Vidare bör styrelsen se till att det, i enlighet med vad fullmäktige kräver, framgår i bolagets affärsplan hur bolaget ska samverka och föra dialog med processägare och andra relevanta förvaltningar och bolag. Vi vill också påtala att styrelsen inte kan delegera utarbetandet av sitt inriktningsdokument.

Vår rekommendation kvarstår därmed enligt följande:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att utarbeta inriktningsdokument och affärsplan i enlighet med stadens budget.

Uppföljning av bolagets rutiner för attest av styrelsens kostnader

I den grundläggande granskningen 2016 såg lekmannarevisorerna att bolagets rutiner för attest av styrelsens kostnader inte framgick av den attestordning som styrelsen antagit, eller i något annat dokument.

Enligt uppgift från bolaget var rutinen i praktiken sådan att vd attesterade ordförandens kostnader och att ordföranden attesterade styrelsens kostnader.

Lekmannarevisorerna bedömde att hanteringen av ordförandens kostnader inte var i enlighet med stadens regler för attest. Enligt dessa får inte en underordnad attestera en överordnads kostnader. Vi menade också att rutinerna för attest av styrelsens kostnader borde framgå av bolagets attestordning och lämnade därför följande rekommendation:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se över sina rutiner för attest av ordförandens kostnader, samt komplettera bolagets attestordning gällande kostnader för ordförande och styrelse.

I år har vi följt upp denna rekommendation.

lakttagelser

Bolaget har ändrat sina rutiner för attest av ordförandens kostnader, samt tagit fram en dokumenterad rutinbeskrivning för attest av styrelsens kostnader.

Det framgår av rutinen att ordförandes förrättningsrapport attesteras av förste eller andre vice ordförande.

Det framgår inte i denna rutin hur ordförandens eventuella andra kostnader ska attesteras.

Enligt bolagets rutiner ska kostnader som rör styrelsen attesteras av vd i systemet och efterattesteras av styrelsens ordförande. Det framgår inte hur ordförandens del av styrelsens kostnader ska attesteras i dessa fall. Av stadens regler för attest framgår att beslutsattest inte får ske för egna kostnader i tjänsten. Till exempel vid resor, kurser, konferenser eller liknande tillfällen då personen själv deltagit.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att bolaget sett över sina rutiner samt dokumenterat dessa, och att rekommendationen därmed är omhändertagen.

Bolaget bör dock, enligt vår bedömning, ytterligare förtydliga i sin rutinbeskrivning vem som attesterar ordförandens kostnader i de fall det

inte handlar om ersättningar i form av en förrättningsrapport. Sådana kostnader kan exempelvis handla om intern representation.

Bolaget bör också, utifrån att ordförande inte får attestera sina egna kostnader, förtydliga hur attestrutinen ser ut i de fall när ordförandes kostnader är en del av styrelsens kostnader, som till exempel vid en gemensam lunch.

Uppföljning av granskning av rutiner för arvoden och ersättningar till förtroendevalda

Stadsrevisionens granskade år 2016 bolagets (dåvarande Göteborgs Gatu AB) rutiner för arvoden och ersättningar till förtroendevalda.

Granskningen resulterade i att vi riktade följande rekommendation till bolaget:

Stadsrevisionen rekommenderar styrelsen att stärka sina rutiner och kontroller efter utbetalning av arvoden och ersättningar.

Vi har i år följt upp denna rekommendation genom att granska bolagets dokumenterade rutiner.

lakttagelser

Bolaget har uppdaterat sina rutiner. Rutinen säkerställer nu att attestreglementet följs samt att kontroller görs av inmatade uppgifter inför och efter utbetalning.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att rekommendation är omhändertagen.

Uppföljning av det systematiska brandskyddsarbetet

2016 granskade lekmannarevisorerna bolagets systematiska brandskyddsarbete (fortsatt förkortat SBA). Vi bedömde att det fanns brister i bolagets SBA. Det handlade bland annat om att det saknades en riskanalys i enlighet med kraven i kommunfullmäktiges riktlinjer på området. Det saknades också en uppdaterad dokumentation av bolagets SBA som levde upp till regelverket. Bolaget hade inte heller genomfört utbildning av sina anställda i enlighet med sin egen utbildningsplan. Vi lämnade därför följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att bolaget har ett systematiskt brandskyddsarbete i enlighet med gällande regelverk.

I år har vi följt upp rekommendationen genom dokumentgranskning och genom intervju med bolagets SBA-ansvariga.

lakttagelser

Under delar av året har det saknats en SBA-ansvarig person inom bolaget, eftersom den som hade denna roll avslutat sin anställning inom bolaget. Sedan hösten 2017 är en ny person utsedd som SBA-ansvarig och säkerhetschef.

Under hösten 2017 har bolaget genomfört en brandskyddsutbildning för de anställda. Bolaget har till viss del sett över utrymningsorganisationen. Bolaget har också strax innan årsskiftet reviderat dokumentationen av sitt SBA. Bolaget har ännu inte genomfört en ny riskanalys utifrån fullmäktiges riktlinje.

Bedömning

Det är positivt att bolaget genomfört en brandskyddsutbildning under året samt gjort en översyn av dokumentationen av bolagets SBA utifrån de brister lekmannarevisorerna påtalade 2016. Eftersom denna översyn genomfördes först i december menar vi att detta under år 2017 ännu inte haft effekt på systematiken i bolagets brandskyddsarbete. Vi bedömer därför att rekommendationen från 2016 står kvar enligt nedan:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att bolaget har ett systematiskt brandskyddsarbete i enlighet med gällande regelverk.

Uppföljning av offentlighet och sekretess

Lekmannarevisorerna granskade år 2015 tillämpningen av regler kring offentlighet och sekretess i GSL. Granskningen resulterade i att vi riktade följande rekommendationer till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att det finns dokumenterade rutiner som avser hur inkomna handlingar ska omhändertas vid semester och annan frånvaro i enlighet med gällande regelverk.

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att en arkivförteckning upprättas.

Rekommendationerna följdes upp år 2016. Vi gjorde då bedömningen att rekommendationerna kvarstod. I årets granskning har vi därför följt upp hur bolaget tagit hand om rekommendationerna.

lakttagelser

Bolaget har under 2017 tagit fram en rutin som tydliggör hur e-post och post ska hanteras vid frånvaro. Rutinen omfattar bland annat delegering av e-post och fullmakt för öppning av inkommande post.

Under 2017 har bolaget också bedrivit ett arbete med att anpassa sin dokumenthantering till Göteborgs Stads arkivreglemente och till regionarkivets riktlinjer. Bolaget nya klassificeringsstruktur är godkänd av arkivnämnden och fastställdes av styrelsen i mars 2017. Utifrån klassificeringsstrukturen pågår ett arbete med att ta fram en dokumenthanteringsplan. Bolaget har också under året överlämnat handlingar från före detta Göteborgs Gatu AB för arkivering hos regionarkivet.

GSL uppger att det för närvarande inte finns någon arkivförteckning för bolaget.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att bolaget tagit fram en rutin för hantering av inkommande handlingar vid frånvaro, och att denna rekommendation därmed är omhändertagen.

Vi bedömer att rekommendationen om att ta fram en arkivförteckning inte är omhändertagen. Denna rekommendation kvarstår därmed enligt nedan:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att en arkivförteckning upprättas.

Uppföljning av rutiner för uppdatering av stadens anläggningstillgångar

Lekmannarevisorerna granskade år 2014 bolagets rutiner för uppdatering av stadens anläggningstillgångar. I granskningen framkom att ansvaret för att stadens tillgångar redovisas till rätt värde i anläggningsregistret ligger på GSL. Granskningen visade att bolaget saknade rutiner och riktlinjer för väsentliga aktiviteter för att säkerställa tillförlitligheten i anläggningsregistret. Bolaget fick därför rekommendationer om att ta fram rutiner och riktlinjer.

I den uppföljning som vi gjorde 2016 av rekommendationerna bedömde vi att bolaget tagit fram rutiner och riktlinjer, men att bolaget utifrån sitt ägardirektiv inte hade mandat att föreskriva riktlinjer för stadens nämnder och bolag. Lekmannarevisorerna bedömde därför att styrelsen behövde fatta ett formellt beslut angående vilken styrande status den anser att riktlinjerna ska ha. Om styrelsen ansåg att riktlinjerna borde vara

styrande för nämnder och bolag behövde styrelsen se till att lyfta frågan till ägaren. Vi lämnade därför följande rekommendation till styrelsen:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att besluta om vilken styrande status den anser att riktlinjerna för anläggningsregistret bör ha.

Vi har följt upp rekommendationen i det här årets granskning.

lakttagelser

Styrelsen har i sitt yttrande till lekmannarevisorerna i juni 2017 svarat att bolaget i februari vänt sig till sin ägare, Stadshus AB, för ett förtydligande i frågan om bolagets mandat.

Senare under år 2017 beslutade kommunfullmäktige om ett nytt ägardirektiv för GSL. I det nya ägardirektivet står att ”bolaget ska också åstadkomma kommuninterna rutiner som säkerställer krav på god intern kontroll inom leasingområdet.” Detta är en annan skrivning i ägardirektivet, jämfört med tidigare.

Bolaget har påbörjat ett arbete tillsammans med Stadshus AB med att klargöra sitt mandat att föreskriva om rutiner, och med att ta fram rutiner i enlighet med bolagets ägardirektiv. Det framgår av den handlingsplan styrelsen antagit den 28 november 2017.

Kommunfullmäktige har under året antagit riktlinjer för stadens styrande dokument. Av dessa framgår att kommunfullmäktige beslutar i ärenden som berör fler än en nämnd, men att en nämnd/bolagsstyrelse beslutar om styrande dokument som kommunfullmäktige delegerat genom bolagsordning, ägardirektiv eller genom särskilt beslut.

Av riktlinjerna framgår att nämnder och styrelser som har ett särskilt ansvar för att ta fram förslag till stadsövergripande styrande dokument ska få ett igångsättningsbeslut från kommunstyrelsen innan arbetet påbörjas.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer att rekommendationen är omhändertagen.

Vi vill dock betona vikten av att bolaget beaktar kommunfullmäktiges riktlinjer för styrande dokument i det fortsatta arbetet med sina rutiner inom leasingområdet.

Uppföljning av attestrutiner i leasingprocessen

2016 granskade lekmannarevisorerna bolagets attestrutiner i processen för finansiell leasing. Utifrån genomförd granskning bedömde vi att det fanns brister kopplat till attester bolagets it-system för finansiell leasing.

Denna brist handlade om att systemet inte var uppbyggt på ett sådant sätt att det var möjligt för bolagets kunder att leva upp till dualitetsprincipen vid attest av enskilda fakturor. Det är systemägarens ansvar att det finns kontroller som motsvarar stadens regler för attest. Därför lämnade vi följande rekommendation till bolaget:

Lekmannarevisorerna rekommenderar styrelsen att se till att leasingssystemet är uppbyggt så att kontrollerna motsvarar stadens regler för attest, även i den del som avser kundens attest av fakturor.

I årets granskning har vi följt upp denna rekommendation.

lakttagelser

Bolaget har under året påbörjat ett arbete med att byta ut sitt leasingssystem. Av den handlingsplan som styrelsen fastställt den 28 november 2017 framgår att frågan om attester kommer att beaktas vid införandet av nytt system.

Bedömning

Lekmannarevisorerna bedömer mot bakgrund av styrelsens planerade åtgärder att rekommendationen är omhändertagen.

Vi förutsätter att styrelsen följer upp att det nya it-system för leasing som bolaget inskaffar har attestrutiner som motsvarar stadens regler för attest.

Lekmannarevisorernas uppdrag och rapportering

Den kommunala revisionen är ett lokalt demokratiskt kontrollinstrument med uppdrag att granska den verksamhet som bedrivs i kommunen.

Lekmannarevisorer är förtroendevalda och utses av fullmäktige ur gruppen förtroendevalda revisorer (gruppen benämns som Stadsrevisionen). Lekmannarevisorerna har ett självständigt uppdrag att granska de bolag som helt eller delvis ägs av kommunen. I Göteborg utses i regel två lekmannarevisorer för varje bolag. Revisorerna är oberoende och granskar på fullmäktiges uppdrag och därigenom indirekt också för medborgarna.

Resultatet av lekmannarevisorernas granskning redovisas i granskningsrapport och granskningsredogörelse, en per bolag.

Revisorerna genomför också särskilda granskningar som i regel rör flera bolag och nämnder. Dessa redovisas i revisionsrapporter till fullmäktige löpande under året.

Revisorerna tar även varje år fram en årsredogörelse som sammanfattar all den granskning som gjorts i kommunen under det aktuella året.

Revisorernas rapporter hittar du på www.goteborg.se/stadsrevisionen.

Språkbruk och revisionstermer

När revisorerna har genomfört en granskning lämnar de ofta rekommendationer till de granskade nämnderna och bolagen. Ibland lämnar de även revisionskritik.

Rekommendationer lämnas då revisorerna ser brister i verksamheten. Rekommendationerna syftar till att utveckla och förbättra verksamheten.

Revisionskritik lämnas då revisorerna ser brister i verksamheten som är av mer allvarlig karaktär. Revisionskritik graderas genom begreppen erinran eller anmärkning. Anmärkning är allvarligast. När det gäller nämnderna kan en anmärkning lämnas med eller utan tillstyrkan om ansvarsfrihet.

Under kommande år följer revisorerna upp vilka åtgärder nämnden eller bolaget har gjort för att följa revisorernas rekommendationer.

Stadsrevisionen

Postadress: Box 2141, 403 13 Göteborg

Besöksadress: Stora Badhusgatan 6, Göteborg

Kontaktcenter: 031-365 00 00, kansli: 031-368 07 00

stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se

**Göteborgs
Stad**